

BOK- RECENSIONER

Skolpsykiatri

E. G. REGNÉR

Almqvist & Wiksell, Uppsala 1962.
Pris kr 18: —, inb. kr 21: 50.

För några år sedan fick vi vår första egentliga lärobok i elementär barnpsykiatri och nu föreligger vår första lärobok i vad man kan kalla tillämpad barnpsykiatri.

Regner tillhör landets äldsta barnpsykiater och har en utomordentligt bred erfarenhet. Han säger att han i denna bok har velat sätta in barns skolproblem i deras medicinska och barnpsykiatriska sammanhang för att på så sätt ge deras skolvårigheter en speciell belysning. Han framhåller att varje lärare genom sina studier och erfarenheter blir i tillfälle att möta termer, diagnoser och fackuttryck från barnpsykiatrien, vars innebörd han vill ha förklarade av läkaren. Dessutom framhåller han att man inom barnpsykiatrisk forskning numera har samlat så mycket erfarenhet om barns psykiska anomalier, särheter och rubbningar att det bör vara av intresse för läraren att känna till dessa. Men boken upplyser inte endast om sådana grövre avvikelser, utan även om lättare sådana, dvs. barn som i och för sig är tämligen ordinära, men som i något avseende för tillfället är dåligt anpassade till skolans krav, antingen i fråga om inläring och

studier eller uppförande, disciplin och samlevnad.

I första hand är boken avsedd för praktiskt verksamma pedagoger och psykologi- och pedagogikstuderande. Emellertid har både föräldrar och de som är engagerade i skolhälsovård säkerligen mycket som engagerar dem starkt som de kan finna belyst på särskilt sätt i denna bok. Boken kommer att täcka ett stort behov och snart finna sin givna plats i alla lärarbibliotek och hos alla skolhälsovårdare.

Regnér redogör relativt utförligt för olika konstitutionstyper bland barn. Han håller sig härvid i huvudsak till Sjöbrings s. k. konstitutionsradikaler, vilket kanske främst ur didaktisk synpunkt är värdefullt då det gäller för nybörjare att få en hållhake på olika "typer" av barn. Han redogör också för några andra speciella "elevtyper", t. ex. den ixofrene eleven. Utan kännedom om sådana "typer" skulle jag tro det vara mycket svårt att handleda och uppfostra barn. Synnerligen värdefullt för pedagoger torde kapitlet om hjärnskador och dess följder hos skolelever vara.

Regnér presenterar en mycket klok avvägning när han beskriver de olika faktorer som bestämmer ett barns aktuella beteende. Förutom de ovan nämnda beskriver han utvecklingsnivåer och mognad och framför allt olika former av miljöpåverkan. Beträffande dessa senare är han noggrann med att betona skillnaden mellan neuroser och neurotiska reaktioner. Detta ger ett praktiskt mycket användbart grepp över alla de observationer vi gör på barn och är utan tvekan även biologiskt motiverat. Han betonar hur barnneurosens kärnsymtom är infantil ångest och aggressivitet, båda inadekvata och irrationella i sitt utspel. Särskilt här märker man den enorma erfarenhet Regnér har av praktiskt tillämpad barnpsykiatri. Han kan värdera och

sovra allt det teoretiska stoff som belastar detta ämne och bjuda oss en barnpsykiatri som bär det vettigas och praktiskt användbaras prägel, anpassat sig till vår kultur och vår sociala struktur. Man slipper därför sådana konstruktioner som man så rikligt återfinner i t. ex. amerikansk litteratur eller sekelgammal psykologi från mellan-europa.

I kapitlet "Speciella neuroser hos skolbarn" tilldrar sig särskilt beskrivningen av skolvägran och skolskolk ett stort intresse. Jag är dock av uppfattningen att skolskolkning här har behandlats väl knapphändigt på grund av dels dess tilltagande vanlighet, dels av att det uppenbarligen kan vara inkörsporten till en asocialitet. Läs- och skrivsvårigheter har fått ett relativt stort utrymme. Författaren ger oss här en mycket saklig och allsidig beskrivning på vilket mångfacetterat symptom — både orsaksmässigt och symtomsmässigt — detta är.

De psykiskt efterblivna barnens skolproblem avhandlas i ett särskilt kapitel tillsammans med hjälpklassbarnens. Beträffande vanart och kriminalitet hos dessa säger Regnér att det knappast finns någon överrepresentation av detta på särskolor till skillnad från barnen på hjälpklassnivå. Ehuru detta är en praktisk erfarenhet, som jag delar, har jag dessvärre inte kunnat finna den vetenskapligt belagd.

I boken finns även ett kapitel benämnt vanart och asocialitet hos skolelever. Jag föreställer mig att detta kapitel är mycket välkommet för många lärare, som ju numera upplever sådana problem i allt större utsträckning. Här finns också beskrivning på barnavårdsnämndernas möjligheter och skyldigheter.

Efter varje kapitel finns utmärkta referenser till litteratur och boken avslutas med ett värdefullt sakregister.

Karl Grunewald

Att ligga på sjukhus

JOACHIM ISRAEL:

Hur patienten upplever sjukhuset. Almqvist & Wiksell, 155 sid., pris kr. 17: —.

Runt om i landet byggs sjukhus nära nog på löpande band. Byggnadskommittéer far runt inrikes och utrikes och studerar de senaste rönen på rationaliseringens och byggnadsteknikens områden, man gör metodundersökningar och arbets-tidsstudier på personal, men kanske finns det en liten, liten risk att man ibland glömmar bort att fråga dem som sjukhusen är till för — patienterna. Hur vill de egentligen ha det? Hur vill vi alla ha det om vi skulle ha otur att bli sjuka och nödgas läggas in på sjukhus? De åsikterna har hittills mest förmedlats av olika personalkategorier, som visserligen genom sin dagliga kontakt med de sjuka får en ganska god uppfattning om deras önskemål, men ändå lätt blandar in sin egen åsikt om vad som är bra och lämpligt för patienten. Sociologen doc. Joachim Israel har nu i samarbete med en expertgrupp av arkitekter och tekniker, sjuksköterskor och läkare sökt angripa frågeställningen direkt genom att fråga ut stora patientgrupper om deras inställning till den nya värld som möter dem inom sjukhusets murar. Utan tvekel finns det ett behov av sådana medicinskt sociologiska undersökningar — det finns en stor risk att den tekniska rationaliseringen blir alltför dominerande inom sjukvården på bekostnad av trivsel och trygghet för den orolige sjuke. Sjukhuset kan riskera att bli en fabrik, där patienterna transporteras runt på ett löpande band, effektivt, opersonligt och skrämmande.

Undersökarna har ställt 130 frågor till 427 patienter vid två Stockholms sjukhus. De är medvetna om att detta patientmaterial icke är representativt för landet i sin helhet och även är snedbelastat i avseende

å kön, ålder och socialgrupp men har försökt att i görlig mån ta hänsyn till detta vid bearbetningen. En del frågor hänför sig till vad som kallas den fysiska miljön, dvs. sjukrummens och samlingsrummens utseende i olika avseenden, medan andra frågor siktar mot den s.k. psykologiska miljön, dvs. vårdpersonals och medpatienters beteende. Jämförelser här leder t.ex. till den något förbluffande frågan: vilket är viktigast, att syster tar sig an en personligt eller att man har tillgång till TV? Det förvånar knappast att 88 % väljer det första alternativet, medan 10 % tycker att TV är viktigare. Det finns ingen redovisning för vad som säkerligen är avgörande för svaret på en sådan fråga, nämligen sjukdomens art och patientens tillstånd. Den som har en livshotande sjukdom och präglas av oro för sitt öde och för sina närmaste reagerar helt annorlunda än den som ådragit sig ett lindrigt benbrott med alla utsikter till full återvunnen hälsa och utan nämnvärd nedsättning av allmäntillståndet ens under sjukhustiden. Det är naturligtvis svårt att väga sådana hänsyn vid en statistisk bearbetning och åtskilligt enklare att, såsom förf. gjort, redovisa skillnader i förhållande till ålder, kön, socialgrupp, men det gör också att resultatens värde blir mycket mindre och osäkrare. Efter dessa reservationer kan man sedan lugnt medge att man ur de många tabellerna kan utläsa åtskilligt av intresse. Genomgående ansågs att den psykologiska miljön var viktigare än utformningen av den fysiska miljön men relativt flera män betonade betydelsen av den fysiska miljön för trivseln på sjukhuset. Önskan om smårum med få medpatienter ökar med stigande ålder och med högre socialgrupp, men över 70 % var positivt inställda till fyrpatientrum. Blandade avdelningar med gemensamma dagrum hälsades med tillfredsställelse av mer än hälften av de yngre pat., medan de äldre

ställde sig mera avvisande. De yngre ville genomgående ha TV och majoriteten var beredd att betala en viss daglig avgift för att få tillgång till TV. Flertalet önskade få kaffe på morgonen men denna önskan var mest dominerande i socialgrupp III. Taklampan ville flertalet ha släckt efter kl. 20 medan man ville kunna släcka läslampan när man själv önskade. Flertalet föredrar bad framför dusch och detta gäller i synnerhet de äldre. 67 % ansåg att bad en gång i veckan eller mindre var mest tilltalande, 74 %, särskilt de yngre, ansåg att en informationsbroschyr skulle vara bra. Inte mindre än 40 % och ännu flera bland de yngre ansåg att de inte fick tillfälle att tala tillräckligt med sin läkare och vid en annan frågetyp ansåg endast 68 % att läkaren verkade ha tid för kontakt med patienterna. 84 % önskade tala med sin läkare i enrum och nära hälften av patienterna önskade veta mera om sin sjukdom. Kontakten med sjuksköterskan var bättre men 21 % ansåg att de hade för litet tillfälle att tala med sjuksköterskan.

En annan fråga anknyter till en likartad problemställning och lyder: "Arbetet på en avdelning är nu oftast så organiserat, att en kommer in med vattenglas, en annan med tvättfat, en tredje med mat osv., på det sättet kan det ofta bli upp till 10 olika personer, som ni kommer i kontakt med ("rondsystem"). En annan möjlighet vore, att några få personer utförde allt arbete på samma sal ("salsystem"). Vilket system skulle Ni föredra?" 66 % föredrog salsystem, 17 % var indifferent.

Frågeställningar av den art, som här anförts, spelar givetvis en stor roll vid planeringen av ett sjukhus. Stora avdelningar med långa korridorer ger sämre möjligheter för sjuksköterskan att hålla personlig kontakt med patienterna. Sjukrummens storlek och placering är av betydelse för om rondsystem eller salsystem skall tillämpas etc. Inte

minst är undersökningsresultatet av värde för sjukvårdsplaneringen på det högre planet. Läkare och sjuksköterskor måste avlastas från mindre viktigt arbete, blanketter och pappersexercis, så att de verkligen kan ägna tid åt det, som de är till för: att ta hand om sina patienter.

Joachim Israel har inte uttömmande besvarat alla hithörande frågor, men han har tagit upp en viktig och hittills försummad sida av sjukvårdsplaneringen och hans bok bör inte saknas i någon sjukvårdsadministrators bibliotek. Han är välkommen åter på det arbetsfält, där han nu börjat plöja.

Nils Brage Nordlander

Spädbarnskost och småbarnsmat

R. BERFENSTAM—B. BILLE
Svenska Socialvårdsförbundets skriftserie. 115 sid. Pris. kr. 4: 75.

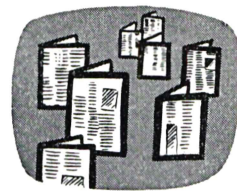
Även om en nybliven mamma regelbundet går till barnvårdscentralen och dess sköterska gör hembesök, så är det ideligen nya funderingar, som dyker upp allteftersom barnet växer. Detta gäller skötseln över huvud taget men alldeles särskilt kosten: När kan jag börja ge saft? Skulle man kanske ge AD-droppar nu? Vilken fabriksprodukt skall jag välja? Man har glömt att fråga och tycker det är förargligt att ringa och besvära. Genom att skaffa sig den av Socialvårdsförbundet utgivna, nyligen omarbetade upplagan av "Kokbok för barnmat" kan man nu få goda råd. "Spädbarnskost och småbarnsmat" är den nya titeln och författare är professor i socialmedicin i Uppsala Ragnar Berfenstam och med. dr Bo Bille i samarbete med fru Siri Kivilinna, hushållslärare, frk. Ingrid Frelin, barnavårdslärlarinna samt frk. Birgitta Melin, chefsbarnmatskonsulent.

Som helhet är boken bra. Innehållet är lättöverskådligt och boken kan utmärkt fungera som upp-

slagsbok, just vad en mamma behöver. Synnerligen bra är att jämförelse göres mellan hemlagad och industriframställd barnmat. Fortfarande finns många mödrar, som tvivlar på om det är helt riktigt att uppföda barnen med burkmat och en och annan yrkesarbetande mamma har kanske t. o. m. samvetsksval för att hon uppföder sitt barn med burkmat. Boken ger klart besked härom. Kalorimässigt är maten likvärdig, men industriprodukterna ger en garanterat jämn och pålitlig sammansättning med tillsats av vitaminer och mineralämnen.

Bokens utförande och uppställning är synnerligen trevliga. Gärna hade man emellertid i denna kokbok velat ha med en matsedel för t. ex. en vecka eller 14 dagar. Hur många kokböcker vi husmödrar än får i händerna, så grubblar vi ändå på vad vi skall ha för mat. En matsedel för hela familjen med barnmatsdelen i dess spår så långt som möjligt skulle ha kompletterat bokens värde, speciellt som flera av recepten är beräknade för 4 personer.

Kerstin Thorvall-Falks teckningar är bedårande som alltid. Något förvånande är dock att ingen av författarna reagerat inför, att omslagsbilden visar en mamma vid spisen rörande i en gryta *med barnet på armen*. Det är väl knappast så tryggt som det ser ut. — Varför ej i stället en tjugis färgbild av en frisk unge intagande en sund och riktig måltid. — Ett påpekande om att man alltid vänder kastrullens handtag inåt kunde också varit på sin plats. Beträffande utrustningslistan får man ju hoppas att en modern mamma inte lyder rådet att använda sig av smörpapper och en gardinring som lock till flaskan utan i stället väljer någon av de i handeln förekommande praktiska flaskorna med skruvlock. I dessa bilburna tider är det nog säkrast om hon inte vill ha vällingen i shoppingväskan i stället.

UR PRESS-DEBATTEN

Befolkningsexplosionen

I dag uppgår världens sammanlagda folkmängd till omkring 3 miljarder, vilket innebär en fördubbling på kort tid. Vid nästa sekelskifte kan den totala befolkningen på jorden beräknas utgöra 7 miljarder. En sådan befolkningsutveckling innebär oöverstigliga problem för bl. a. livsmedelsproduktionen. FN har diskuterat det skandinaviska förslaget i befolkningsfrågan, men den viktigaste paragrafen om tekniskt bistånd för familjeplanering nedröstades med 34 röster för, lika många emot, 32 nedlagda. ²/₃ majoritet hade krävts för att resolutionen skulle antagas. *Sydsvenska Dagbladet* kommenterar:

Till sist ett hjärtligt tack för en instruktiv och välbehövlig bok, vars värde ingalunda skall förringas av en flerbarnsmammas små kommentarer. Recensenten slutar med en önskan att så kvalificerade författare som professor Berfenstam och dr Bille ej stannar vid denna kokbok, utan återkommer med en medicinsk bok ännu mer lämpad att användas i undervisningen av sjuksköterskor, hushållslärare, barnavårdslärlarinnor och ekonomiföreståndarinnor.

Karin Malers